

PERSPEKTYWY ROZWOJU BEZPIECZEŃSTWA TRANSGRANICZNEGO RP**PERSPECTIVES OF CROSS-BORDER SECURITY OF POLAND**

Rozprawy Społeczne, nr 2 (IX), 2015

Jarosław Serdakowski

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach

Serdakowski J. (2015), *Perspektywy rozwoju bezpieczeństwa transgranicznego RP*. Rozprawy Społeczne, 2 (IX), s. 28-33.

Streszczenie: Celem pracy jest zdefiniowanie bezpieczeństwa transgranicznego, próba wytyczenia nowego kierunku jego rozwoju, oraz ukazanie istotnych problemów dotyczących funkcjonowania systemu ochrony granicy państwowej i sformułowanie wskazówek służących ich rozwiązaniu. Materiał badawczy stanowi literatura fachowa związana z szeroko pojętym bezpieczeństwem. Metoda badawcza to analiza tekstu i danych statystycznych. Wyniki badań koncentrują się na przedstawieniu nieprawidłowości i różnic pomiędzy założeniami teoretycznymi, a stanem rzeczywistym bezpieczeństwa transgranicznego RP. Wnioski płynące z analizowanych badań pozwalają stwierdzić, iż poprawa „Założeń wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009-2015» znacząco wpłynie na proces umacniania bezpieczeństwa transgranicznego Polski.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo transgraniczne, Straż Graniczna, granica państwowa

Summary: The aim of this paper is to define the cross-border security and to attempt the delineation of a new direction for its development, as well as to show the important issues relating to the functioning of the state border protection and make suggestions for their solution. The research material is literature related to the wider security, as well as the Border Guard statistics. The test method is the analysis of text and statistics. The results of the research focused on the presentation of the discrepancies and differences between the theoretical assumptions and the actual state of the Polish cross-border security. The conclusions of the included studies allow us to conclude that the long-term improvement „Assumptions Border Guard operation concept for 2009-2015” significantly affect the process of strengthening Polish cross-border security.

Keywords: cross-border security, Border Guard, national border

Wstęp

Zmiany polityczne rozpoczęte w 1989 roku sprawiły, że Polska włączyła się w globalny system finansowy, gospodarczy, a także migracyjny. Liberalizacja, która objęła wiele dziedzin życia, dotyczyła także zasad wjazdu do Polski i pobytu cudzoziemców na terenie naszego kraju, czyniąc z niego terytorium przede wszystkim tranzytowe. W latach 90. do Polski napływali głównie obywatele byłego ZSSR i państw powstałych z jego rozpadu, korzystając z ułatwień wjazdowych odziedziczonych jeszcze po poprzednim systemie. W 1991r. Polska zaczęła stosować Konwencję Genewską z 1951r., co zaowocowało pojawieniem się w jej granicach nowej kategorii migrantów, czyli osób ubiegających o objęcie ich ochroną międzynarodową na terenie naszego kraju i uznania ich za uchodźców.

Jako, że przepływy migracyjne (do, przez i z Polski) znacznie wzrosły w okresie ostatnich 10 lat, a zwłaszcza po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w 2004r. wschodnia granica Polski będąca równocześnie wschodnią granicą Unii Europejskiej,

jak również obszaru Schengen, stała się swoistą zaporą, której bardzo ważnym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa granic RP (zarazem istotnego fragmentu granicy UE) i nieprzenikliwości ich przez nielegalną migrację.

Migracje na całym świecie nabierają wyjątkowego znaczenia za sprawą powiększenia swoich rozmiarów i zasięgu przestrzennego, dlatego są coraz częstszym problemem politycznym w stosunkach międzynarodowych. Aktualnie pojawiają się nieznane wcześniej cechy ruchliwości przestrzennej, takie jak: zróżnicowanie rodzajów wyjazdów, globalizacja przepływów siły roboczej, rosnący odsetek migrujących kobiet oraz coraz bardziej mieszany charakter ruchów migracyjnych, przez co trudno dzisiaj jednoznacznie klasyfikować grupy migracyjne jako imigrantów przymusowych czy imigrantów zarobkowych. Regres przestrzegania praw człowieka w wielu regionach świata wskazuje, że liczba osób poszukujących ochrony międzynarodowej na świecie będzie rosła. Rewolucja komunikacyjna, informatyczna oraz istniejące już sieci migracyjne w krajach docelowych (poszczególnych grup migranckich), przysłużyły się upowszechnieniu migracji, jako stylu życia.

W dobie dzisiejszych konfliktów i niepokoїв panujących na świecie, zagrożenie nielegalnym przekroczeniem granicy, wciąż wzrasta. Polska staje się

Adres do korespondencji: Jarosław Serdakowski, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa, ul. Żytnia 39, 08-110 Siedlce, e-mail: jaroslawserdakowski@gmail.com, tel. 25 643 18 62

coraz bardziej popularnym krajem dla imigrantów z różnych części świata. Wzrost liczby imigrantów, także nielegalnych oznacza, że rozwój bezpieczeństwa transgranicznego RP, w dużej mierze zależy będzie od zintensyfikowania działań i polepszeniu współpracy Straży Granicznej, Służby Celnej i Policji.

Problematyka bezpieczeństwa granic państwowych i ich ochrony nie utraciła aktualności, ani znaczenia teoretycznego i praktycznego (Maksimczuk, Sidorowicz 2008). Pełnią funkcję kontrolną i jednocześnie są w większym lub mniejszym stopniu, barierą ograniczającą migrację ludzi, swobodną wymianę towarów, środków finansowych, a czasami również możliwości wzajemnego oddziaływania kulturowego i ideologicznego (Wawrzusiszyn 2012).

Geneza bezpieczeństwa transgranicznego

Aby mówić o bezpieczeństwie transgranicznym, należy najpierw odpowiedzieć sobie na pytanie jaka jest definicja granicy i terytorium państwa.

Granica państwowa jest to powierzchnia pionowa przechodząca przez linię graniczną, oddzielająca terytorium państwa polskiego od terytoriów innych państw i od morza pełnego. Granica państwowa rozgranicza również przestrzeń powietrzną, wody i wnętrze ziemi. (Ustawa o ochronie granicy państwowej 1990).

Terytorium państwa to obszar podległy suwerennej władzy państwa, określony granicą państwową. W granicach terytorium państwo wykonuje swoje kompetencje w sposób wyłączny i pełny w stosunku do osób, rzeczy i zdarzeń. W skład terytorium państwa wchodzi obszar lądowy wraz z wyspami i wodami śródlądowymi, morze terytorialne wraz z morskimi wodami wewnętrznymi (w państwach archipelagowych, także wody położone między wyspami archipelagu), przestrzeń powietrzna nad nimi oraz podziemie. Pojęcie terytorium państwa jest jedną z podstaw, na których opiera się cały system współczesnego prawa międzynarodowego. Prawo międzynarodowe uznaje zasadę nienaruszalności terytorium państwa i jego integralności. Władza państwowa jest suwerenna i wyłączna. Wszelkie wyjątki (np. immunitety) dotyczące osób lub rzeczy, muszą opierać się na konkretnym prawie międzynarodowym, zwyczajowym lub umownym. Naruszenie integralności terytorialnej jest zamachem na niepodległość państwa (Kunikowski, Turek 2008).

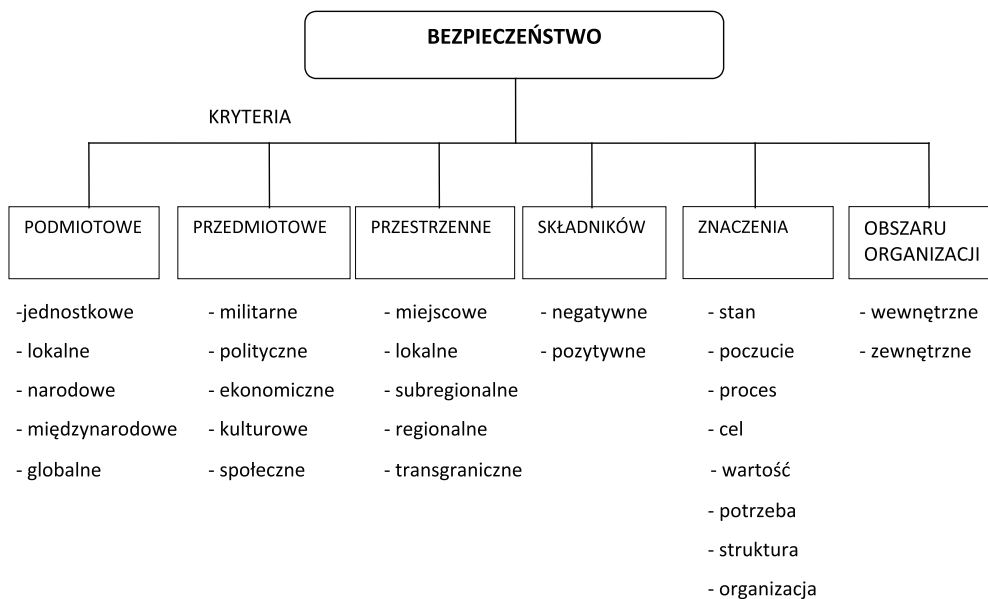
Około 3 tysięcy lat p.n.e., gdy zaczynały kształtować się pierwsze struktury państwa, za wyznacznik granicy służył pas graniczny, który był naturalną formą terenu, jak góry czy rzeki, a dzięki swojemu ukształtowaniu, jednocześnie był linią obrony państwa. Rozwój cywilizacyjny sprawił, że szerokość pasa granicznego uległa zmniejszeniu, a linia obronna zaczęła przeistaczać się w granicę polityczną. Rozwój państw powodował z kolei zacieśnienie pasów granicznych i ich ewolucję w stronę linii granicznych. Konsekwencją tych zmian było pojawienie się granic sztucznych. Proces ten widoczny

był przede wszystkim tam, gdzie naturalne formy terenu nie sprzyjały ochronie terytorium państwa. Z kolei konsekwencją powstania granic sztucznych była ewolucja tej kategorii w kierunku tzw. linii. Granica jako linia pojawiła się najwcześniej na obszarach najbardziej rozwiniętych gospodarczo, a także gęściej zaludnionych (Balawajder 2013, s.47). Następnie strefy przygraniczne zawęziły się i zmieniły w tzw. linie przygraniczne, ponieważ rozwinęła się komunikacja i ewoluowały więzi między państwami. Skutkiem tego była demarkacja czyli wyznaczenie w terenie granicy między państwami, za zgodą obydwu stron, na mocy umowy międzynarodowej. W umowie ustala się również tzw. strefę graniczną (2-6 km) lub szerszą strefę przygraniczną, w której najczęściej obowiązują rygory dotyczące ograniczenia w swobodzie przemieszczania się mieszkańców oraz kontrole ze strony służb państwowych. W celu ochrony granic ustanawia się pas drogi granicznej (15m) oraz strefę nadgraniczną, co najmniej 15 km od granicy (Balawajder 2013, s.47). W tak powstałych państwach oddzielonych od siebie granicami i strefami, funkcjonuje różnego rodzaju ruch graniczny i wymiana handlowa. Proces ten musi być odpowiednio chroniony przed zagrożeniami, dlatego w celu zapewnienia prawidłowości działania powyższego procesu, państwo powołało szereg podmiotów, których ustawowym zadaniem jest utrzymanie bezpieczeństwa transgranicznego. Granica ewoluuje, wraz ze zmianami jakie niesie za sobą prowadzona przez podmioty państwowe polityka międzynarodowa. Najlepszym przykładem, są granice państw w obrębie struktur integracyjnych, będące efektem wstąpienia do Układu Schengen i Unii Europejskiej.

Definicja bezpieczeństwa transgranicznego

Samo pojęcie bezpieczeństwa transgranicznego nie zostało do tej pory jednoznacznie zdefiniowane, gdyż różne są definicje samego pojęcia bezpieczeństwa. Przeprowadzona analiza literatury przedmiotu, dotycząca bezpieczeństwa międzynarodowego i narodowego, jak również analiza działalności służb odpowiedzialnych za szeroko pojęte bezpieczeństwo w rejonach przygranicznych, pozwoliła na zidentyfikowanie pojęcia bezpieczeństwa transgranicznego i umiejscowienie go pośród innych kategorii bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo transgraniczne to stan (proces), który jest efektem całości przedsięwzięć, zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa w przekraczaniu granic państw, przez osoby, wszelkie towary i pojazdy (w tym jednostki latające, pływające i lądowe), pomiędzy co najmniej dwoma podmiotami państwowymi. Poziom bezpieczeństwa transgranicznego zależy od skuteczności realizacji zadań służb granicznych. Należy do nich walka z terroryzmem i przestępczością zorganizowaną, regulacja legalnych i nielegalnych ruchów migracyjnych, pobieranie podatków akcyzowych, zapobieganie przemytowi

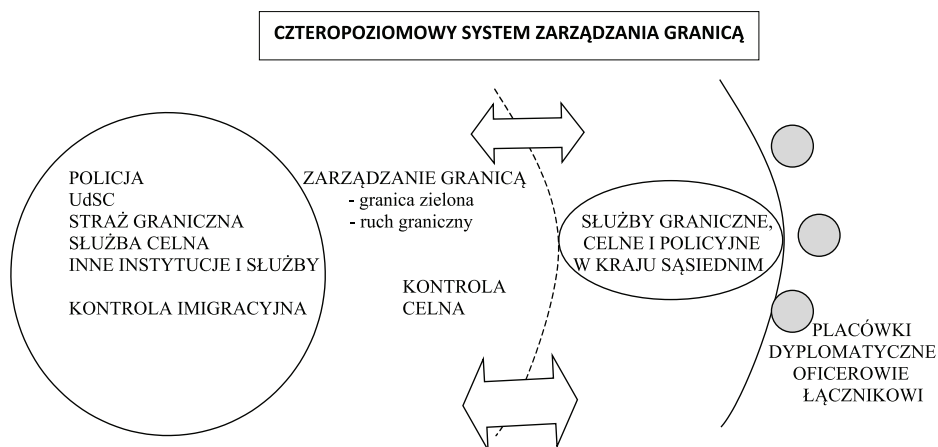
Rysunek 1. Ogólna typologia pojęcia bezpieczeństwo, z umiejscowieniem pojęcia „bezpieczeństwo transgraniczne”
 Źródło: Opracowanie własne na podstawie R. Jakubczak, J. Marczak, K. Gąsiorek, W. Jakubczak, *Podstawy bezpieczeństwa narodowego Polski w erze globalizacji*, Warszawa 2008; J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996

niebezpiecznych substancji, zagrożonych gatunków oraz przedmiotów takich jak: broń, materiały wybuchowe, amunicja, narkotyki czy dzieła sztuki. Dodatkowo kontrola graniczna ma zapobiec rozprzestrzenianiu się chorób zwierząt i ludzi, a jej stopień surowości i restrykcji zmienia się w zależności od kraju i danej granicy. Wszystko to przemawia za tym, że istotne jest utrzymanie wysokiego poziomu bezpieczeństwa w strefach nadgranicznych, czyli w obszarach gmin przyległych do granicy państwowej, a na odcinku morskim do brzegu morskiego, jako że znajduje się ona bezpośrednio przy terytorium państwa sąsiedniego. Jeżeli określona w ten sposób szerokość strefy nadgranicznej nie osiąga 15 km, włącza się do strefy nadgranicznej również obszar gmin bezpośrednio sąsiadujących z gminami przyległymi do

granicy państwowej lub brzegu morskiego (Ustawa o ochronie granicy państwowej 1990). Bezpieczeństwo transgraniczne można umiejscowić pośród innych kategorii bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo transgraniczne w Rzeczypospolitej Polskiej

Geopolityczne położenie Polski (Dybczyński 2013) sprawia, że jest ona w znacznym stopniu narażona na nielegalną migrację. Północno-wschodnia i wschodnia granica Polski, są zewnętrznymi granicami Unii Europejskiej, w której kontrola na wewnętrznych granicach między krajami stowarzyszonymi, została zniesiona. Zagrożenie nielegalnym przekroczeniem granicy jest wysokie, ponieważ migranci

Rysunek 2. System ochrony granicy państwowej
 Źródło: Koncepcja funkcjonowania Straży Granicznej w latach 2009-2015, portal intranetowy Straży Granicznej

chcący poprawić swój status materialny i społeczny, muszą przedostać się na zachód. Polska w głównej mierze traktowana jest jako kraj tranzytowy i stanowi ostatnią do pokonania bramę ku lepszej przyszłości. Federacja Rosyjska dąży do odzyskania realnej mocarstwowej pozycji na świecie, a chęć zajmowania przez Rosję takiej pozycji w świecie, wynika z rosyjskiego dziedzictwa historycznego, mocarstwowych tradycji i ambicji kremlowskiego kierownictwa. Nie jest jednak przypadkiem, że właśnie obecnie jest ono szczególnie mocno akcentowane (Łomanowski, Musiałowicz 2006). Działania Rosji we wschodniej Ukrainie i zajęcie Krymu, tylko potwierdza powyższą tezę, a zatem nie jest wykluczone, że w przyszłości będzie chciała odzyskać wpływy na utraconych terenach byłego ZSRR, co przyczyni się do wzrostu liczby migracji, także tej nielegalnej.

Bezpieczeństwo transgraniczne Polski, wyraża się stopniem efektywności funkcjonowania czteropoziomowego systemu zarządzania granicą, co przedstawia poniższy rysunek.

Przedstawiony na rysunku powyżej system, jasno ilustruje, iż utrzymanie prawidłowego poziomu bezpieczeństwa transgranicznego RP, uzależnione jest od jakości współdziałania Straży Granicznej, Służby Celnej, Policji i polskich służb konsularnych, przy czym należy zaznaczyć, że Straż Graniczna jako narodowa służba graniczna i Służba Celna są formacjami wiodącymi w tym systemie.

Służba Celna zajmuje się ochroną wpływów do budżetu państwa z tytułu podatku akcyzowego, cła, podatku od gier, podatku VAT oraz ochroną zdrowia obywateli. Rozpoznaje, wykrywa, zapobiega i zwalcza przestępstwa i wykroczenia związane z naruszeniem przepisów dotyczących wprowadzania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyprowadzania z jej terytorium towarów objętych ograniczeniami lub zakazami obrotu ze względu na bezpieczeństwo i porządek publiczny lub bezpieczeństwo międzynarodowe, w szczególności takich jak odpady, substancje i preparaty chemiczne, materiały jądrowe i promieniotwórcze, środki odurzające i substancje psychotropowe, broń, amunicja, materiały wybuchowe oraz towary i technologie o znaczeniu strategicznym, rozpoznaje, wykrywa, zapobiega i zwalcza przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe oraz ściga ich sprawców, wykonuje kontrolę wywiązywania się podmiotów z obowiązków w zakresie podatku akcyzowego, podatku od gier, dopłat i opłat oraz opłaty paliwowej, współpracuje z Krajowym Centrum Informacji Kryminalnej (Ustawa o Służbie Celnej 2009).

W dokumencie „Strategia działania Służby Celnej w zakresie zwalczania przemytu i nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi na lata 2012-2015” (www.mf.gov.pl) w celu poprawy bezpieczeństwa transgranicznego oraz realizacji założonych celów strategicznych, Służba Celna słusznie zakłada zwiększenie wydatków na potrzeby tej instytucji, a także liczby funkcjonariuszy, gdyż jak wyliczono w statystykach Służby Celnej, każda złotówka zainwestowana w zwalczanie przestępczości celnej w 2007 r. przyniosła do budżetu Pań-

stwa prawie 5złotych. Należy przy tym pamiętać, że przez Polskę przebiega jeden z głównych szlaków wyrobów tytoniowych do pozostałych krajów Unii Europejskiej, zatem zagrożenie przemytem na wschodniej granicy Polski (granicy zewnętrznej UE/Schengen) ocenia się na bardzo wysokie.

Rozwój bezpieczeństwa transgranicznego RP w dużej mierze uzależniony jest od poprawności funkcjonowania Straży Granicznej. Kierunek jej rozwoju, wytycza dokument strategiczny o nazwie „Założenia wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej (2009-2015)” zatwierdzony 16 lutego 2009 roku przez ówczesnego Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Grzegorza Schetynę. Cały proces przekształceń z założenia miał trwać 6 lat. W dokumencie błędnie została przewidziana sytuacja polityczna w Europie wschodniej. Według wyżej wymienionego pisma, Ukraina miała być w NATO, a tak się nie stało. Członkostwo w NATO, dałoby Ukrainie nowy argument bezpieczeństwa, zgodnie z art. 5 Traktatu Północnoatlantyckiego, uważanego za jego rdzeń, który mówi, że każdy atak zbrojny z zewnątrz zwrócony przeciwko jednemu lub kilku państwom członkowskim traktowany będzie jako atak przeciwko całej organizacji. Błędnie założono, że sytuacja na Ukrainie, będzie stabilna. Nikt nie przewidział, że Rosja zajmie Krym. Należy mieć na uwadze, że Białoruś, Rosja i Ukraina, są granicznymi sąsiadami Rzeczypospolitej Polski, toteż sytuacja tam panująca, pozostawia swoje znamiona w Polsce.

Kolejnym założeniem było „odsunięcie” formacji od linii granicy wewnętrznej UE/Schengen w głąb terytorium kraju, poprzez stopniowe zmniejszanie liczby placówek SG (zwalnianie obiektów) ulokowanych w bezpośrednim sąsiedztwie linii granicy państwowej RP, na odcinkach stanowiących granicę wewnętrzną UE/Schengen, sukcesywne zwiększanie obecności SG na terytorium kraju, jeżeli formacja uzyska możliwość pozyskania nowych obiektów i dążenie do przesunięcia kadrowych funkcjonariuszy z jednostek przekształcanych do jednostek organizacyjnych SG, ochraniających odcinki granicy zewnętrznej UE/Schengen (Założenia wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009-2015). Założono również, że sukcesywnie rozbudowywana będzie sieć szlaków komunikacyjnych w Polsce (drogi szybkiego ruchu, autostrady, linie kolejowe osobowe i towarowe) co powiązane jest z szybkim przemieszczaniem się osób i środków transportu „na” oraz „przez” terytorium Polski. Wszystko to oprócz pozytywnych skutków ekonomicznych, przyczyniłoby się do zwiększenia działalności przestępczej ukierunkowanej na przemyt osób i towarów oraz łatwości zmiany miejsca pobytu, zwłaszcza międzynarodowej przestępczości zorganizowanej. Słusznie więc założono, że wraz z rozbudową sieci, szlaków i węzłów komunikacyjnych, powinny zostać ulokowane małe placówki lub grupy zamieszko-we PSG w rejonie granicy wewnętrznej UE/Schengen. Wzmocnieniu musi ulec obecność Straży Granicznej w rejonach terytorium kraju stanowiących bezpośrednie „zaplecze” granicy zewnętrznej UE/Schengen.

Ponadto, w celu realizacji przyjętego kierunku działania, Straż Graniczna od 2011 r. miała zaprzestać bezpośredniego przeprowadzania kontroli bezpieczeństwa w lotniczych przejściach granicznych (art. 1 ust. 2 pkt 5a *ustawy o Straży Granicznej*), na rzecz nadzoru nad wykonywaniem kontroli bezpieczeństwa, zostanie w ramach nowelizacji *ustawy o Straży Granicznej*, objęta właściwością zwalczania przestępstwa handlu ludźmi (art. 253 § 1 kk) oraz przestępstwa umożliwienia lub ułatwienia pobytu na terytorium RP (art. 264a kk) (Założenia wieloletnie koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009-2015).

Następnie w związku ze zniesieniem kontroli granicznych na granicy wewnętrznej UE/Schengen, jako jedna ze służb (obok Służby Celnej, Generalnego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Inspekcji Transportu Drogowego i Policji), włączy się w wypracowanie nowego systemu monitorowania transgranicznego przemieszczania odpadów, a także substancji radioaktywnych i chemicznych (Założenia wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009-2015).

Aktualnie Straż Graniczna liczy ok. 20 tys. osób, natomiast przyjmując kolejne założenie Wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009-2015, liczba funkcjonariuszy ma zostać zredukowana do 18 tys.

Tabela 1. Zatrzymani przez Straż Graniczną za przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom lub usiłowanie pggwp - granica zewnętrzna

PGPWP	Białoruś	Rosja	Ukraina	Inne	Razem
2010r.	64	68	854	375	1361
2011r.	147	57	728	447	1379
2012r.	192	76	745	644	1657
2013r.	232	191	834	600	1857

Źródło: Opracowanie własne. Dane z www.strazgraniczna.pl (08.07.2014)

Tabela 2. Zatrzymani przez Straż Graniczną za przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom lub usiłowanie pggwp - granica wewnętrzna

PGWP	Białoruś	Rosja	Ukraina	Inne	Razem
2010r.	33	153	415	387	988
2011r.	34	130	433	526	1123
2012r.	32	156	643	760	1591
2013r.	39	753	610	535	1937

Źródło: Opracowanie własne. Dane z www.strazgraniczna.pl (08.07.2014)

Tabela 3. Indeks percepcji korupcji

	Niemcy	Polska	Litwa	Czechy	Słowacja	Białoruś	Rosja	Ukraina
2013r.	78/100	60/100	57/100	48/100	47/100	29/100	28/100	25/100
2014r.	79/100	61/100	58/100	51/100	50/100	31/100	27/100	26/100

0/100 największa korupcja, 100/100 najmniejsza korupcja

Źródło: <http://www.transparency.org> (16.04.2015)

Dane zaczerpnięte od „Transparency International” międzynarodowej, niezależnej i pozarządowej organizacji badającej, ujawniającej i zwalczającej praktyki korupcyjne.

Z danych statystycznych wynika, że w latach 2010-2013 łączna liczba przekroczeń granicy państwowej wbrew przepisom lub usiłowanie pggwp wzrasta, zarówno na granicy wewnętrznej i zewnętrznej UE/Schengen. Nasuwa się przez to wniosek, iż granica nie jest właściwie zabezpieczona przed nielegalną migracją.

Koncepcja zakłada, że chce utrzymać dotychczasową skuteczność formacji w wykonywaniu kontroli ruchu granicznego i ochronie odcinków granicy państwowej RP, jednak przy zmniejszeniu liczby funkcjonariuszy SG z 20tys. do 18tys. wydaje się to niemożliwe, gdyż efektywność formacji maleje.

Przyjmując, że zjawisko korupcji na Ukrainie, Białorusi i Rosji jest tak wysokie istnieje szansa, iż nielegalni migranci mogą próbować przekupić służby graniczne Białorusi, Rosji i Ukrainy, by odstąpiły od swoich ustawowych czynności służbowych w celu przedostania się na terytorium Rzeczypospolitej.

Wnioski

W celu minimalizacji pggwp i poprawy bezpieczeństwa transgranicznego RP, należy zwiększyć stan ilościowy funkcjonariuszy Straży Granicznej, zarówno na granicy wewnętrznej i zewnętrznej RP. Nie można zakładać, że granic polskich i granicy zewnętrznej UE/Schengen, pilnować będzie Białoruś, Ukraina czy Rosja (w ramach ochrony granic własnych).

Należy wziąć pod uwagę fakt, że wraz z rozwojem sieci szlaków komunikacyjnych w Polsce, trzeba będzie zaopatrzyć Straż Graniczną w sprzęt zapewniający skuteczną możliwość wykonywania zadań np. przemytnicy i inne grupy zorganizowane jako użytkownicy dróg, prawdopodobnie będą poruszali się pojazdami o dużej pojemności skokowej silnika, w celu łatwiejszej ucieczki przed patrolem kontrolnym, zatem formacja Straży Granicznej, powinna zabezpieczyć się w pojazdy przystosowane do ewentualnego pościgu i stawiać na ich jakość, a nie ilość. To samo dotyczy pojazdów na co dzień patrolujących wschodnie odcinki granicy zielonej Polski.

Straż Graniczna jako główna formacja chroniąca pogranicza RP, realizuje swoje ustawowe zadania poprzez wydawanie zezwoleń na przekraczanie granicy państwowej (w tym wiz). Rozpoznaje, zapobiega, wykrywa przestępstwa i wykroczenia oraz ściga ich sprawców. Dbą o bezpieczeństwo w komunikacji międzynarodowej i pilnuje porządku publicznego. Osadza i utrzymuje znaki graniczne na lądzie oraz sporządza, aktualizuje i przechowuje graniczną dokumentację geodezyjną i kartograficzną. Zabezpiecza znaki i urzą-

dzenia służące do ochrony granicy państwowej, jak również gromadzi i przetwarza informacje z zakresu ochrony granicy państwowej i kontroli ruchu granicznego oraz udostępniania je właściwym organom państwowym. Straż Graniczna pełni nadzór nad eksploatacją polskich obszarów morskich oraz przestrzeganiem przez statki przepisów obowiązujących na tych obszarach. Ochrania granicę państwową w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej poprzez prowadzenie obserwacji statków powietrznych i obiektów latających, przelatujących przez granicę na małych wysokościach oraz informuje o tych przelotach właściwe jednostki Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej. We właściwościach formacji jest również zapobieganie transportowaniu bez zezwolenia odpadów, szkodliwych substancji chemicznych oraz materiałów jądrowych i promieniotwórczych, a także zapobieganie zanieczyszczeniu wód granicznych i przemieszczaniu bez zezwolenia środków odurzających, substancji psychotropowych oraz broni, amunicji i materiałów wybuchowych. Formacja kontroluje legalność wykonywania pracy i prowadzenie działalności gospodarczej przez cudzoziemców, jednak jej najważniejszym zadaniem jest zabezpieczenie „granicy zielonej” (ochrona granicy państwowej) i organizowanie oraz dokonywanie kontroli ruchu granicznego w portach lotniczych i przejściach granicznych (Ustawa o Straży Granicznej 1990).

Poziom bezpieczeństwa transgranicznego jest proporcjonalny do jakości współdziałania Straży Granicznej z innymi służbami i efektywności wykonywania powierzonych jej obowiązków. W głównej mierze zależy od stanu osobowego funkcjonariuszy SG, który prawdopodobnie jest niewystarczający. Większa liczba funkcjonariuszy Straży Granicznej na granicach oraz na terytorium RP, szczególnie w dużych miastach lub aglomeracjach miejskich, przyniosłaby solidne rezultaty w zatrzymaniu nielegalnych migrantów, gdyż cudzoziemcy oraz diaspory migracyjne skoncentrowane są w dużych miastach oraz ich bezpośrednim sąsiedztwie (Polityka migracyjna Polski - stan obecny i postulowane działania).

Literatura:

- Adamczyk M. (2009), *Perspektywy służb granicznych, a rozwój strategii w Shengen*, W: Zdanowicz M. (red.), *Polska w Shengen*. Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, Temida 2, Białystok.
- Balawajder G. (2013), *Granica państwa jako kategoria wielowymiarowa*. Pogranicze. Polish Borderlands Studies. Instytut Politologii Uniwersytetu Opolskiego, tom 1, nr 1, s. 44-56.
- Cieśliewicz J. (2008), *Podstawy prawne kontroli granicznej po przystąpieniu Polski do Układu Shengen* W: Radzikowska-Kryśczak B. Sadownik A. (red.), *Polska w strefie Shengen. Refleksje po pierwszym roku członkostwa*. Warszawa, s.58-63.
- Dybczyński A. (2013), *Geopolityka*, Poltext, Warszawa
- Furdala A., Wysoczański W. (2006), *Migracje: dzieje, typologia, definicje*. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Kaczmarczyk P. (2002), *Migracje o charakterze cyrkulacyjnym, a inne formy mobilności terytorialnej w świetle doświadczeń badawczych*. Instytut Studiów Społecznych UW, Warszawa.
- Kunikowski J., Turek A. (2008), *Bezpieczeństwo i dyplomacja - słownik terminów*. Pedagogium Wyższa Szkoła Pedagogiki Resocjalizacyjnej, Warszawa.
- Łomanowski A., Musiałowicz B. (2006), *Raport: Kierunki Rosyjskiej polityki zagranicznej*. Bezpieczeństwo Narodowe, www.bbn.gov.pl (dostęp: 07.06.2014).
- Magierek D. (2012), *Rola Straży Granicznej w zapewnieniu bezpieczeństwa Polski (1990-2004)*. Adam Marszałek, Toruń.
- Maksimczuk A., Sidorowicz L. (2008). *Graniczna obsługa ruchu osobowego i towarowego w Unii Europejskiej*. Almamer Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa.
- Moraczewska A. (2005), *Granice międzypaństwowe w różnych paradygmatach naukowych*, W: *Porządek międzynarodowy u progu XXI wieku*. Kuźniar R. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa s. 657-664.
- Moraczewska A. (2008), *Transformacja funkcji granic Polski*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Paśnik J. (2003), *Straż Graniczna. Prawne podstawy działania i uprawnień*. Wydawnictwo Kodeks, Warszawa.
- Stańczyk J. (1996), *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa.
- Strategia działania służby celnej w zakresie zwalczania przemytu i nielegalnego obrotu wyrobami tytoniowymi na lata 2012-2015*, http://www.mf.gov.pl/documents/764034/928139/strategia_2012-2015_przemyt.pdf (dostęp: 07.06.2014).
- Truchan J. (2014), *Jednostki specjalne Policji i Straży Granicznej w ochronie wschodniej granicy Polski*, Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, Szczytno.
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej Dz. U. 1990 nr 78 poz. 462
- Ustawa z dnia 12 października 1990r. o ochronie granicy państwowej Dz.U.2009.12.67.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej Dz. U. 2009 nr 168 poz. 1323.
- Wawrzusiszyn A. (2012), *Wybrane problemy transgranicznego bezpieczeństwa Polski*. Difin, Warszawa.
- Wiśniewski B. Piątek Z. (2006), *Współczesny wymiar funkcjonowania Straży Granicznej*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa.
- Założenia wieloletniej koncepcji funkcjonowania Straży Granicznej na lata 2009-2015* (2009), intranet wewnętrzny Straży Granicznej, (dostęp: 07.06.2014).
- Zespół do Spraw Migracji (2012), *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Departament Polityki Migracyjnej, <http://bip.msw.gov.pl/bip/polityka-migracyjna-po/19529,Polityka-migracyjna-Polski.html>, (dostęp: 07.06.2014).